

Vastaus valtuustoaloitteeseen 13.12.2021 paremmasta kouluruoasta Heinolan kouluissa

hyvoltk 15.06.2022 § 66
1493/00.02.00/2021

Päätös	Jäsen Salonen esitti jäsen Qvintuksen kannattamana että kouluruokalistalta poistetaan viikoittainen pakollinen kasvisruokapäivä, käytännössä siten, että kasvisruoan rinnalla tulee olla tarjolla toisena ruokavaihtoehtona liharuoka. Puheenjohtaja totesi, että asiasta käydyn keskustelun kuluessa jäsen Salonen on tehnyt hyvinvointijohtajan ehdotuksesta poikkeavan kannatetun esityksen, joten asiasta on äänestettävä. Puheenjohtaja esitti, että tarvittava äänestys toimitetaan nimenhuutoäänestyksenä nii, että ne jotka kannattavat hyvinvointijohtajan ehdotusta äänestävät JAA ja ne jotka kannattavat jäsen Salosen tekemää esitystä äänestät EI. Äänestysmenettely hyväksyttiin yksimielisesti. Suoritetussa äänestyksessä annettiin 5 JAA-ääntä (Järvinen, Riikonen, Salminen, Paarvala ja Kasurinen) ja 4 EI-ääntä (Arifullen, Knuuttila, Qvintus ja Salonen) Puheenjohtaja totesi hyvinvointilautakunnan äänin 5 vastaan 4 hyväksyneen hyvinvointijohtajan esityksen.
Esittelijä	hyvinvointijohtaja Hepo-oja, Pirjo
Päätösehdotus	Hyvinvointilautakunta päättää esittää osaltaan vastauksena valtuustoaloitteeseen edelleen kaupunginhallitukselle ja valtuustolle päätettäväksi, että Heinolan koululounaslistalla säilytetään kasvisruokapäivä kerran viikossa. Ruokapalvelut osallistavat oppilaat kasvisruokatarjoilun suunnitteluun ja kehittävät aktiivisesti oppilaille maistuvia kasvisruokia.
Toimivalta	Hallintosäätö 23§
Valmistelija	koulutusjohtaja Pia Helander, puh. 050 556 5934, palvelupäällikkö Elsi Lääveri, puh. 044 797 6927, etunimi.sukunimi@heinola.fi
Valmistelu	Aloitteen sisältö ja käsittely Perussuomalaisten valtuustoryhmä jätti 13.12.2021 valtuustoaloitteen: Parempaa kouluruokaa Heinolassa. Valtuustoaloitteessa esitetään Heinolan kouluruuan tason nostamista vähintään muiden maakunnan kuntien tasolle.

Tekninen lautakunta käsitteli asiaa kokouksissaan 24.2.2022 ja päätti palauttaa sen valmisteluun. Käsitellessään valtuustoaloitetta lautakunta halusi lisää selvityksiä asioista, joita ei valtuustoaloitteeseen oltu kirjattu. Lisäselvitystä toivottiin mm. seuraavista asioista:

1. Kouluruokalistalta poistetaan kasvisruokapäivä, kasvisruoka tulee olla vapaavalintaisena.
2. Kasvisruokapäivän tilalle liharuoka.

Nämä asiat käsiteltiin teknisessä lautakunnassa 28.4.2022.

Valtuustoaloite tuodaan hyvinvointilautakunnan käsiteltäväksi, koska hyvinvointitoimiala on kouluruuan tilaaja.

Heinolan koululounaslistat

Itä-Häme -lehdessä julkaistujen koululounaslistojen perusteella ei voida vertailla kouluruokien tasoja eri kuntien kesken. Ruokalistoja vertailtaessa voi lehden lukijalle tulla käsitys, että Heinolan tarjonta on heikotasoisempaa kuin muissa kunnissa.

Heinolan ruokapalvelun Itä-Häme -lehdessä julkaistu koululounaslista on ollut suppea, eikä siinä ole ilmoitettu kasvisruokavaihtoehtoa, salaatin eri raaka-aineita, eikä iltapäiväkerholaisten välipalaa.

Heinolan kouluruoka noudattaa samaa linjaa kuin muissakin maakunnan kunnissa. Kaikissa kunnissa on tarjolla puurolounas ja tarjolla olevat ateriat ovat samankaltaisia. Heinolan kouluruoka on monipuolista ja ravitsevaa.

Tällä hetkellä Heinolan ruokapalvelu julkaisee koululounaslistassa myös kasvisruokavaihtoehdon ja avaa muut tarjottavat siten, että lukija saa kokonaiskuvan Heinolassa tarjottavasta kouluruoasta.

Kouluruokailu on osa oppimista ja päivittäistä opetus-, ohjaus- ja kasvatustehtävää. Se linkittyy oppiaineissa käsiteltäviin terveysteemoihin, joissa yhtenä näkökulmana ovat kestävä kehitys ja terveellisyys. Esillä olevat malliannokset ohjaavat ja kuvaavat mallia hyvästä ja tasapainoisesta ateriasta.

Kouluruokailu on tärkeä osa oppilaan koulupäivää. Koululounas ylläpitää työvireyttä ja tukee oppilaan hyvinvointia sekä tervettä kasvua ja kehitystä. Ruokailutilanteessa harjoitellaan koostamaan ateria lautasmallin mukaisesti, hyviä ruokailutapoja ja sosiaalisia taitoja.

Terveellinen ruokavalio sisältää myös kasvisruokaa ja kasvien käyttöä monipuolisesti.

Kasvisruokapäivä-kestävä kehitys

Kasvisruokien lisääminen kouluruokailuun perustuu valtion ravitsemusneuvottelukunnan (VRN 2017) suosituksiin mm. kouluruokasuositukseen sekä lukuisiin ympäristö- ja kestävän kehityksen niin sitoumuksiin kuin ohjelmiin, joille maan hallitus asettanut kansalliset tavoitteet.

Heinolan kaupunki on sitoutunut kestävän kehityksen ja hiilijalanjäljen pienentämiseen liittymällä Aalborgin sopimukseen 1997, koordinoimalla ympäristöviikon tapahtumia vuodesta 1997, uudistamalla kestävän kehityksen ohjelmia 1999 lukien, liittymällä kuntien HINKU-verkostoon 2019, edistämällä Päijät-Hämeessä ilmastokumppanuuksia vuodesta 2021 ja hyväksymällä MAL-sopimuksen vuosiksi 2021-2031.

Konkreettisten ilmastotoimien löytämiseksi Heinolassa käynnistettiin vuonna 2021 ilmastotiekartan ja siihen liittyvien toimien valmistelu kaikkien osallisten yhteistyönä. Yhteisessä valmistelutyössä ovat mukana niin paikalliset kuin maakunnalliset toimijat. Heinolan hiilidioksidipäästöt ovat pienentyneet sitoumusten mukaisesti, mutta jatkossa päästöjen pienentämisessä tarvitaan myös hiilikädenjäljen vaikutuksia. Kaupunki voi vaikuttaa ilmastoasioihin monilla toimilla ja heijastusvaikutuksilla kuten hankinnoilla.

Suomen Ympäristökeskuksen erikoistutkijan Minna Kaljosen mukaan eri tutkimuksista saatu näyttö kasvis- ja kalapainotteisen ruokavalion pienemmästä hiilijalanjäljestä on vahva.

Kouluruokailun tasapainoisella toteutuksella tuetaan ravitsemuksen, hyvinvoinnin, kestävän kehityksen ja paikallisuuteen liittyvien tavoitteiden toteutumista.

Miksi kasvisruokaa tulee suosia?

Kouluruokasuosituksessa kirjoitetaan *“Punainen liha, makkara ja lihaleikkeleet eivät kuulu päivittäin tarjottaviin tuotteisiin Alakoululaisen viikkoannos on noin 350-400g viikossa, yläkoululaisen ja aikuistuneen nuoren on noin 400-500g viikossa. Nämä annokset koskevat myös kotona nautittuja aterioita”*

Kouluateriaalla punaista lihaa on tarjolla 2-3 kertaa viikossa. Kun tähän lasketaan kotona tarjottavat ateriat, punaisen lihan kokonaismäärä viikossa kasvaa helposti yli suositusten. Jotta voisimme vähentää punaisen lihan osuutta, tulee kouluruokaan lisätä broilerin lihaa, kalaa tai kasvisruokaa.

Kustannustasoon kasvisruokapäivän poistaminen ei vaikuta. Kasvisruokaa ei ole valittu kustannusäästöjen vuoksi.

Kasvisruuan terveysvaikutukset

Kasvispainotteisessa ruokavaliossa on enemmän kuitua, vitamiineja ja muita hyödyllisiä yhdisteitä. Myös rasvojen laatu on parempi.

Kasvisruokapäivä Heinolassa

Kasvisruokapäivä kerran viikossa on vakiintunut tapa kouluruokailussa Heinolassa sekä muissa kunnissa. Kasvisruokaa on vapaavalintaisena päivittäin Lyseonmäellä sekä lukiolla. Kasvisruoan menekin lisäämiseksi tulee pohtia kasvisruoan tarjoilua ja vapaavalinnaisuuden ulottamista myös alakouluihin. Tällä tavoin kasvisruokaan voisi tutustua helpommin jo alakoulussa.

Heinolassa kasvisruokapäivä on pääosin hyväksytty lasten ja nuorten keskuudessa. Positiivinen suhtautuminen kouluruokaan niin kotona kuin kaveripiirissä edesauttaa kouluaterian arvostusta ja sen syömistä ja kokeilua uusienkin ruokalajien kohdalla.

Ruokapalvelut seuraavat aterioiden menekkiä. Jos menekki on heikkoa, tarjotaan tilalle uutta ruokalajia. Heinolassa tarjottavat kasviruokapäivän ateriat ovat pääruoan osalta mm. härkislaspagne, kasvissosekeitto, ohrasuurimopuuro, kasvispihvit, kasvispyörykät. Uutena ruokalajina kokeilussa on kasvistäytteiset tortillat.

Oppilaiden vaikutusmahdollisuudet

Kouluilla on oppilasraadit, joiden kautta oppilaat voivat vaikuttaa kouluruokaan. Oppilaiden toiveita kuunnellaan ja niitä toteutetaan mielellään siten, että ravitsemusnäkökulma on vahvasti esillä. Kouluilla on toiveruokaviikot, jolloin tarjotaan oppilaiden toivomia ruokia. Näissäkin toiveissa ohrasuurimopuuro nousee usein yhdeksi toivotuimmaksi ateriaksi.

Tulemme lisäämään oppilaiden mahdollisuutta vaikuttaa heille tarjottavaan ruokaan esimerkiksi kehittämällä uusia ruokia oppilaiden mielipiteitä kuunnellen. Otamme edelleen mielellään vastaan vinkkejä kouluruokailua kohtaan, jotta siitä tulisi mahdollisimman monelle oppilaalle maistuva, ravitseva ja virkistävä hetki osana koulupäivää.

Heinolan nuorisovaltuuston (NUVAN) kannanotto

Osassa Heinolan kouluissa, esimerkiksi Heinolan lukiolla, tarjotaan tälle hetkellä jokaisena koulupäivänä mahdollisuus syödä kasvisruokaa, vaikka ei olisi erikseen ilmoittanut koululle syövänsä kasvisruokaa. Käytäntö on nuorisovaltuutetuista toiminut hyvin ja mahdollistanut sen, että useampi oppilas ja opiskelija löytää itselleen maistuvaa ruokaa koulun ruokailussa. Heinolan nuorisovaltuusto toivoo, että jokaisena päivänä viikossa oppilailla ja opiskelijoilla olisi kaikissa Heinolan kouluissa mahdollisuus valita kasvisruoka, mutta kasvisruoan lisäksi tarjolla olisi aina myös liharuoka.

Perusteluja valintoihin kouluruoan suhteen

Kotimaisten raaka-aineiden käyttö on ruokapalveluille tärkeä laaduntekijä ja toiminnassamme on sitouduttu siihen. Liha, lihajalosteet, maito ja maitotaloustuotteet ovat 100% kotimaista. Käytössämme olevat perunat, juurekset, marjat, kananmunat ja tuoreleipä ovat myös kotimaisia. Viljatuotteet ovat pääosin kotimaisia.

Rasvaton maito sekä samoin ruisleipä ovat luomua. Päiväkotien aamupalapuurot valmistetaan kotimaisista luomuhiutaleista. Ulkomaalaisia tuotteita käytetään vain silloin, kun kotimaista ei ole saatavilla.

Julkisia ruokapalveluja ohjaavat monet säädökset ja ohjeistukset. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisema opas 2021, "Vastuullisten ruokapalveluiden hankintaopas" ilmentää hyvin sen, kuinka monet ohjeistukset vaikuttavat kouluruoankin valmistamiseen. Muita merkittäviä laatutekijöitä ovat aterioiden ravitsemuksellisuus. Siksi Heinolassa tarjottava koululounas täyttää **Sydänmerkkiaterian laatukriteerit**.

Ruoan menekkiin vaikuttavat monet tekijät. On tärkeintä, että tarjottavat ateriat maistuvat oppilaille. Ainoastaan syöty ruoka ravitsee, tiedostetaan hyvin. Erityisesti yläkoululaisten keskuudessa esiintyy koululounaan väliin jättämistä. Olemme kiinnittäneet huomiota ilmiöön jo useita vuosia ja asiaa on käsitelty eri asiantuntijoiden kesken. Työ jatkuu tämän ilmiön edessä.

Koululounas kattaa noin kolmanneksen oppilaan päivittäisestä energiatarpeesta. Kouluruokailulla on myös tehtävä ruokakasvattajana. Se tutustuttaa oppilaan uusin makuihin ja ohjaa nauttimaan täyspainoisen aterian. Koululounas on terveellistä, turvallista ja monipuolista. Lisäksi kouluruokailu kehittää vuorovaikutustaitoja ja sosiaalisuutta.

Kouluruokailun järjestämisen taloudelliset raamit

Heinolan ruokapalvelulle on talousarviossa 2022, päiväkotij- ja kouluruokailun elintarvikkeisiin on kohdennettu 454 000 € Elintarvikkeisiin ja kuljetuksiin on hinnankorotuspaineita, mutta vielä tällä hetkellä ne eivät vaikuta merkittäväällä tavalla kustannuksiin.

Kaupunginhallitus on 20.12.2021 kirjannut vuoden 2022 talousarvion täytäntöönpanoon ja käyttösuunnitelman laatimiseen tehdyssä ohjeistuksessa seuraavaa: "Talousarvion noudattaminen edellyttää, ettei toiminnan laajentamista merkitseviin toimenpiteisiin ryhdytä kesken talousarviovuotta, ellei talousarviossa ole nimenomaan varattu siihen määrärahaa."

Vuonna 2021 Heinolan koululounaan hinta, tuotantokeittiön valmistamana on 2,53 € / ateria. Elintarvikkeiden osuus tästä on 0,87€/ateria. Kirkonkylän keittiöllä hinnaksi muodostui 2,93€/ ateria ja Vierumäellä 3,32€/ ateria

Aterian kokonaishinnassa on huomioitu kaikki tuotantoon liittyvät kulut: henkilöstö, elintarvikkeet, tila- ja laitevuokrat ja kuljetukset. Heinolan koululounaan hinta on keskitasoa, verrattaessa valtakunnalliseen koululounaan hintoihin.

Tästä syystä puurolounasta kouluruokailussa

Puurolounas on oppilaiden keskuudessa suosittu ruoka. Heinolassa tarjottava puuro on ohrasuurimo- tai kaurasuurimopuuroa. Puuro on valmistettu maitoon. Lisäksi aterialla on tarjolla tuoremarjakeittoa, kokolihaleikkelettä, luomuruisleipää ja näkkileipää, tuorevihannesta ja luomumaitoa. Oppilaat voivat annostella ruokaa oman mieltymyksensä mukaisesti. Puurolounaan kaikki raaka-aineet ovat kotimaisia. Puurolounas on kasvisruokaa ja tukee näin osaltaan **valtioneuvoston tavoitteita lisätä kasvispainotteisen ruoan osuutta.**

Tiivistelmä

Kasvisruoka totuttaa ruokailijoita kasvispainotteiseen syömiseen, mikä toteuttaa sekä terveyttä edistävään että ympäristövastuullista syömistä.

Kouluruokailun onnistunut toteutus viestii kunnan panostuksesta lasten ja nuorten terveyteen ja hyvinvointiin. Kouluruokailun kehittäminen ja suositusten mukainen toteutus tuovat kuntaa esille modernina ja kehittyvänä toimijana, jossa keskiössä ovat kuntalaisten hyvinvoinnin lisäksi ilmaston sekä ympäristön hyvinvointi.

Esityslistan liitteenä ovat

- Perussuomalaisten valtuustoryhmän 13.12.2021 jättämä valtuustoaloite: Parempaa kouluruokaa Heinolassa.
- Heinolan nuorisovaltuuston (NUVAn) kannanotto

Jatkokäsittely

kaupunginhallitus